

АДАПТАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДО ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ

Герасименко Юлія Сергіївна

доктор економічних наук, доцент

Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

gerasimenkou04@gmail.com

Важливість проблеми профорієнтації як соціального явища полягає в необхідності подолання протиріччя між об'єктивними потребами суспільства у збалансованій кадровій структурі та суб'єктивними професійними прагненнями молоді. Система профорієнтації повинна сприяти ефективному розподілу трудових ресурсів, вибору молоддю професійного шляху та її адаптації до обраної спеціальності. Сучасна економіка вимагає швидкої та адекватної адаптації випускників професійних закладів освіти до умов ринку праці. Протиріччя між потребами ринку і рівнем професійної підготовки, недостатньою кваліфікацією фахівців та їх непридатністю до вимог ринку праці спричиняють зростання безробіття серед випускників.

Основною причиною цього явища є відсутність належної професійної орієнтації. Тому в умовах безробіття і зростаючої конкуренції важливість своєчасного та обґрунтованого вибору молоддю професії та закладу освіти стає все більш значущою як з економічної, так і з соціальної точок зору. Це вибір суттєво впливає на зайнятість населення (особливо випускників закладів професійної (професійно-технічно) освіти), на продуктивність праці, соціальний статус і репутацію людини в колективі й суспільстві, на рівень добробуту, сприяючи максимально ефективній реалізації потенціалу особистості та отриманню державою найвищої віддачі.

У цьому контексті постає потреба в глибокому осмисленні теоретичних і методологічних основ розвитку системи профорієнтації та професійної освіти в Україні. Її формування базується на ключових наукових дослідженнях у сфері макроекономіки та соціальної економіки, присвячених проблемам розвитку системи професійної орієнтації та освіти населення України.

Сучасне суспільство знань вимагає інтенсивного розвитку безперервної освіти. Її організація повинна бути адаптивною, здатною швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі, зокрема на нові вимоги ринку праці. Відповідно до цих тенденцій, необхідна модернізація системи управління національною професійною освітою, навчанням і профорієнтацією. Пошук нових управлінських підходів до створення ефективної інфраструктури безперервної освіти є важливим завданням для розвитку освітніх систем у всіх країнах світу як відповідь на виклики глобалізації.

Ринкові перетворення економіки України передбачають значні зміни як у сфері економічних відносин, так і в процесах структурної модернізації виробництва. Сучасне виробництво активно впроваджує інновації, нові технології та механізми, а також нові підходи до організації праці на підприємствах. Це створює необхідність у висуванні нових вимог до спеціалістів, зокрема щодо підвищення їхнього рівня знань, інноваційного мислення та професійних якостей. Функціонування ринку праці базується на динамічному балансі попиту та пропозиції робочої сили, а також на підтриманні її якості відповідно до потреб виробництва. Тому наявність у людини високих професійних навичок, широкого профілю спеціальності та багатофункціональних умінь значно підвищує її шанси на ринку праці, роблячи її конкурентоспроможною та здатною адаптуватися до змін у ринковому середовищі.

Адаптація професійної освіти до вимог ринку праці є ключовим фактором для забезпечення конкурентоспроможності випускників та відповідності їхніх навичок актуальним потребам економіки. Процес адаптації включає декілька важливих аспектів:

1. Оновлення навчальних програм:

✓ Співпраця з бізнесом – заклади освіти повинні співпрацювати з роботодавцями для визначення необхідних компетенцій та навичок. Це дозволяє навчальним програмам відповідати поточним вимогам ринку праці.

✓ Інтеграція новітніх технологій – сучасні галузі швидко розвиваються, тому важливо впроваджувати в освітні програми нові технології та інновації.

2. Гнучкість та модульність освіти:

✓ Короткострокові курси та сертифікація – можливість здобуття знань за короткі терміни через курси підвищення кваліфікації або онлайн-програми дозволяє фахівцям швидко адаптуватися до змін на ринку праці.

✓ Модульний підхід – здобувачі освіти можуть обирати окремі модулі, які допоможуть їм швидше отримати потрібні навички для конкретної професії.

3. Розвиток soft skills:

✓ Професійні навички важливі, але роботодавці все більше цінують soft skills (комунікація, критичне мислення, лідерство). Освітні програми мають акцентувати увагу на розвитку таких навичок поряд з технічними.

4. Інтеграція дуальної освіти:

✓ Посднання навчання з роботою – дуальна система освіти дозволяє здобувачам освіти одночасно здобувати теоретичні знання в закладі освіти та практичний досвід на робочому місці. Це сприяє кращому розумінню потреб роботодавців.

5. Система прогнозування змін на ринку праці:

✓ Аналіз тенденцій – використання великих даних (Big Data) та аналітики для прогнозування потреб у спеціалістах у різних галузях дозволяє закладам освіти вчасно реагувати на зміни в економіці.

6. Професійна орієнтація та перекваліфікація:

✓ Важливо надавати здобувачам освіти інформацію про можливості кар'єрного розвитку та можливості перекваліфікації, особливо у випадках технологічних зрушень або автоматизації.

7. Підтримка підприємництва:

✓ Заклади освіти повинні заохочувати здобувачів освіти до розвитку підприємницьких навичок, що допомагає створювати нові робочі місця та сприяти економічному зростанню.

Адаптація професійної освіти до вимог ринку праці є безперервним процесом, що потребує тісної співпраці між закладами освіти, бізнесом та державними органами для забезпечення стійкого розвитку робочої сили.

Сучасний ринок праці потребує висококваліфікованих працівників, які не лише володіють конкретними професійними знаннями, але й мають розвинені універсальні навички та здатні до постійного навчання і адаптації до змін. Такі професіонали стають більш конкурентоспроможними, оскільки можуть відповідати швидким темпам розвитку технологій та змін у ринковому середовищі.

Крім того, на ринку праці важливим фактором є баланс між попитом і пропозицією робочої сили. Рівень професійної підготовки, здатність до багатофункціональної діяльності та інноваційне мислення стають визначальними факторами для успішної кар'єри та розвитку в умовах ринкової економіки.

Література:

1. Сапельнікова Н.Л., Решетова Г.І. Професійна освіти та професійна орієнтація як інструмент прогнозування та регулювання ринку праці. *Економіка та суспільство*. 2018. № 19. С. 919-926.
2. Чуб О.В., Ільєнко А.В. Адаптація молоді до викликів ринку праці. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 6. С. 32-40.
3. Ринок праці та професійно-технічна освіта: особливості взаємодії : монографія / за наук. ред. д.е.н. В.В. Близнюк ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Електрон. дані. Київ : 2021. 297 с.